

TAMPEREEN KAUPUNGINARKISTO

Tampereen kaupunginarkisto on nimensä mukaisesti kaupungin virastojen ja laitosten keskusarkisto. Kaikki kaupungin virastot ja laitokset siirtävät sinne 15 vuotta vanhemmat pysyvästi säilytettävät asiakirjansa. Näitä erillisiä kunnallisia arkistoja on nelisensataa - reilut neljä kilometriä. Jokaisen kaupungin hallintokunnan, viraston ja laitoksen arkisto säilytetään omana kokonaisuutena: sosiaalilautakunnan, raittiuslautakunnan, nuorisolautakunnan, työväenopiston jne.

Kaupunginarkistossa on myös Tampereeseen liitettyjen kuntien Messukylän, Aitolahden ja Teiskon arkistot.

Näiden kunnallisten arkistojen rinnalla toisen ryhmän arkiston asiakirjoista muodostavat yksityiset kokoelmat. Näitä on kartutettu ottamalla vastaan tamperelaisten yksityishenkilöiden, yhdistysten ja yhteisöjen arkistoja. Näitä arkistoja on parisensataa.

Kunnalliset arkistot

Gripsholmin linnassa Kustaa III:n 1. lokakuuta 1779 allekirjoittama kaupungin perustamisasiakirja ja siihen liittyvä asemakaava aloittavat kaupungin kehittymistä kuvaavan aineiston. Perustamisasiakirjan mukaan pieneksi ajatellulle kaupungille ei aiottu lainkaan omia hallintoelimiä. Kaupunki oli hallinnollisesti maaherran ja "kruunun palveluskunnan" alainen sekä oikeusasioissa paikallisen kihlakunnanoikeuden alainen. Paikallista itsehallintoa varten syntyi kaupunginvanhimmat- niminen hallintoelin. Tämän käytännön vaatimuksesta syntyneen hallintoelimen asiakirjoista on säilynyt 13 pöytäkirjaa ajalta 31.10.1793 - 8.8.1796.

Kaupunkinvanhimpien pöytäkirjoissa käsitellään pieniä taloudellisia kysymyksiä, katujen hoitoa, laitumen vuokria, lukkarin tehtävien hoitoa, katto- turpeen nostoa yms. Myös kestikievari- kyytien järjestämistä käsiteltiin.

Vuoden 1812 käskykirjeellä Tampere sai järjestysmiehen kaupungin hallintoa johtamaan. Järjestysmieheksi tuli luutnantti ja kruununvouti Ernst Fredrik Tihlman. Tammikuun 9. päivänä Tihlman pitää ensimmäisen kokouksensa. Pöytäkirjat ovat säilyneet tästä ensimmäisestä kokouksesta lähtien. Vuonna 1805 järjestysoikeus muuttui kaupunginoikeudeksi. Vuonna 1830 aloitti toimintansa raastuvanoikeus. Maistraatin asiakirjat ovat arkistossa alusta alkaen vuoteen 1949 ja raastuvanoikeuden asiakirjat vuoteen 1960.

Vuoden 1873 kunnallisasetuksen mukainen kaupunginvaltuusto kokoontui Tampereella 2. tammikuuta 1875. Tästä pöytäkirjasta alkavat kaupunginvaltuuston asiakirjat. Aluksi kaupunginvaltuuston asiakirjat kirjoitettiin ruotsiksi, joka oli virallinen hallintokieli ja päätökset kirjattiin molemmilla kielillä. Vuodesta 1878 myös pöytäkirjat kirjoitettiin suomeksi.

Valtuuston rinnalle muodostui aluksi toimeenpanevaksi elimeksi rahatoimikamari. Sen pöytäkirjat ovat suomenkielisiä vuodesta 1883. Rahatoimikamarin rinnalla oli alusta alkaen pakollisia lautakuntia kuten esim. kansakoulujen johtokunta ja vaivashoitolautakunta. Vuonna 1875 alkoi yleinen kunnallinen tulovero ja samalla luovuttiin muista velvoitteista. Nämä veroluettelot ovat tutkijoiden paljon käyttämä asiakirjasarja. Varallisuustietojen lisäksi niiden avulla pystytään selvittämään ketä veroa maksavia henkilöitä on asunut jollakin tietyllä

tontilla tiettyä aikana.

Vuodesta 1929 alkavat kaupunginhallituksen asiakirjat. Tällöin kaupunginhallitus tuli toimeenpaneavaksi elimeksi rahatoimikamarin sijaan. Samana vuonna perustettiin kaupunginjohtajan virka.

Kunnallisia asiakirjoja syntyy tänään huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin. Ensimmäinen kaupunginvaltuuston pöytäkirja on paksuudeltaan noin 5 cm, tänään valtuuston pöytäkirjoja asiakirjoineen tulee vuodessa kolmisen metriä. Ensimmäisiä laskuja on muutama sentti, tänään niitä syntyy useita satoja metrejä. Arkiston yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi onkin muodostunut tiedon säilytysarvon määrittäminen. Virastojen ja laitosten asiakirjahallintoa kehittämällä pyritään siihen, että 80 % asiakirjoista hävitetään jo virastossa. Säilytettävä aineisto valitaan siten, että se sisältää olennaisen tiedon tästä päivästä, takaa kuntalaisten oikeusturvan ja auttaa viranomaisia työssään.

Yksityiset arkistot

Kaupunginarkistoon on sen johtosäännön mukaisesti otettu ja otetaan edelleen säilytettäväksi yksityisiä Tampereen historiaa valaisevia asiakirjoja ja arkistoja. Toivottavaa olisi, että ennen arkistoinaisten hävittämistä otettaisiin yhteyttä kaupunginarkistoon.

Arkistoja ovat luovuttaneet yksityiset henkilöt sekä erilaiset seurat ja yhteisöt. Yksityisiä kokoelmia on tällä hetkellä parisensataa.

Arkistojen vanhin asiakirja on Tammerkosken kartanon perukirja vuodelta 1735. Kartanoa isännöi vuodesta 1704 Claes Detloffsson Bars. Tuomari Detloffssonin ja hänen rouvansa perukirjoitus toimitettiin kesäkuun 3. päivänä 1735. Perukirja käsittää 300 tiheään kirjoitettua sivua, joten omaisuutta Detloffssonilla oli Tammerkosken kartanon lisäksi melkoisesti.

Yksityisten henkilöiden arkistoista mainittakoon mm. kaupunginlääkäri Otto Blåfieldin kokoelma, joka käsittää laajan kirjeenvaihdon lisäksi Blåfieldin

todistuksia ja Tamperetta koskevaa tilastollista aineistoa. Tuomiorovasti K.H. Seppälän arkisto sisältää kokoelman saarnoja, myös rovasti Yrjö Hirvosen aineisto on arkistossa. August Kukkolan ja Emanuel lammin aineisto sisältävät työväenliikkeeseen liittyviä painotuotteita.

Sukututkijat käyttävät paljon Jalmari Finnen arkistoa, joka sisältää mm. hänen teettämiä tuomiokirjapöytäkirjoja, manttaaliluettelo- ja maakirjajäljennöksiä sekä historia ja rippikirjakopioita Hämeen alueelta. Lisäksi arkistossa on Jalmari Finnen tekemiä sukuselvityksiä. Tarkemmat tiedot aineistosta saa arkistoluettelosta, joka on julkaistu Jalmari Finnen Säätiön Vuosikirjassa v.1982.

Yhdistysten arkistoista on laajin Tampereen Työväenyhdistyksen arkisto. Eri raittiusseurojen, kuten Tampereen Raittiusseuran, Raittiusyhdistys Aamuruskon ja Taiston asiakirjat antavat kuvan Tampereella tehdystä raittiustyöstä.

Yksityiset arkistot täydentävät virallisten asiakirjojen antamaa kuvaa Tampereen historiasta, siksi on tärkeää saada niitä talteen. Tampereen kaupunginarkisto on täten Tampereen kotiseutuarkisto.

Arkiston käyttö

Kaupunginarkistossa on tutkijoita varten tutkijahuone, joka on avoinna virka-aikana talvisin kello 8.30-15.45, kesällä kello 15. Asiakirjoja ei lainata tutkijoille kotiin, he saavat asiakirjat tilauksesta käyttöönsä tutkijainhuoneessa. Kopiointikonetta ei arkistossa ei ole. Me arkistolaiset toivomme ja uskomme tutkijoiden käsittelevän asiakirjoja huolella, kyseessähän on korvaamattomat ainutkertaiset paperit.

Kaikista kunnallisista ja yksityisistä kokoelmista on yksityiskohtainen arkistoluettelo, mihin tutustumalla työ kannattaa aloittaa. Tutkijainhuoneessa on myös yleisluettelo arkistossa olevasta aineistosta. Kysymällä saa aina lisätietoa, opastamme mielellämme arkiston kokoelmiin.